

Ірина Леонідівна ЛИТВИНЕНКО,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права
Хмельницького університету управління та права,
lytvinenko_il@mail.ru

УДК 342.52(477)

ДО ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОТВОРЧОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

Здійснено порівняльний аналіз понять «законотворчий процес» та «законодавчий процес». Розкриваються теоретичні, правові, організаційні основи законотворчого процесу в Україні. Наголошується на доцільності виокремлення в межах законотворчого процесу стадій прогнозування та планування, розробки концепції закону, тлумачення, оцінки ефективності застосування законодавчого акта. Досліджується стан правового регулювання законотворчого процесу в Україні та вносяться пропозиції щодо належного нормативного забезпечення законотворчості. Окреслюється значення для вдосконалення законотворчого процесу принципів професіоналізму та науковості, врахування громадської думки, планування законопроектних робіт. Вказується на необхідність схвалення та неухильного дотримання Програми розвитку законодавства на довготривалий період. Наголошується на необхідності уніфікації техніко-юридичних правил при підготовці законопроектів. Аргументується доцільність розширення суб'єктів законодавчої ініціативи та визначаються інші напрями вдосконалення законотворчого процесу в Україні.

Ключові слова: законотворчий процес, законодавчий процес, парламент, Верховна Рада України, законопроект, законодавство.

Важко переоцінити роль та значення Верховної Ради України як єдиного органу законодавчої влади, адже саме від ефективної діяльності парламенту залежить формування національної правової системи, створення дієвої та якісної нормативної бази регулювання суспільних відносин. Разом з тим доводиться констатувати, що перманентна парламентська криза, постійні політичні протистояння вкрай негативно позначаються на законотворенні.

Чергові суспільні очікування якісних змін у сфері законотворчої діяльності були пов'язані із соціально-політичними потрясіннями 2014 року, відновленням дії положень конституційної реформи, проведенням позачергових виборів народних депутатів 26 жовтня 2014 р., що призвели до формування якісно нового складу парламенту. Проте, не дивлячись на революційні зміни, які відбулись у нашій країні, на декларацію системних реформ, у томі числі в парламентській сфері, ефективність складу парламенту, який був обраний у 2014 році, на жаль, суттєво не підвищилась. На жаль законотворчий процес і надалі має хаотичний та безсистемний характер, є всі підстави вести мову про чергову парламентську кризу. Не в останню чергу це пов'язано із недосконалістю самого законодавчого процесу, відсутністю цілісної програми соціальних і правових реформ; прогалинами у сфері нормативного регулювання статусу правових актів парламенту тощо. У сукупності названі чинники призвели до того, що законотворчий процес в Україні не має чітко визначеного правового підґрунтя і, як наслідок, акти Верховної Ради України виявляються нежиттєздатними та малоефективними.

Особливу роль в усуненні названих негативних явищ, на нашу думку, повинно відіграти проведення комплексу заходів, спрямованих на вдосконалення саме законотворчого процесу. Адже чітка і логічно побудована процедура розробки та прийняття законів, заснована на науково обґрунтованих, нормативно врегульованих та організаційно виважених правилах і процедурах є запорукою досконалого та ефективного регулювання суспільних відносин. Як зазначає Р. І. Кондратьєв, «спільні (загальні) справи вимагають адекватних загальних рішень, і норми законодавства є тим правовим інструментом, без якого у більшості випадків досягти такої мети неможливо» [1, с. 20]. Це, у свою чергу, вимагає комплексних наукових досліджень основ, процедур та правил законотворчого процесу з метою вироблення пропозицій щодо їх подальшого вдосконалення.

Проблематикою законотворення цікавиться значна кількість вітчизняних науковців. Серед найбільш помітних доробок у цій сфері варто відмітити праці Г. І. Дутки, Н. Ю. Задираки, В. О. Зайчука, В. С. Журавського, В. С. Ковальського, О. Л. Копиленка, Л. Т. Кривенко, С. В. Лінецького, Ю. М. Перерви, В. Ф. Погорілка, З. О. Погорєлової, А. М. Ришелюка, Ю. А. Тихомирова, О. І. Ющика. Окремо слід відмітити ґрунтовні праці в аналізованій сфері О. В. Богачової, яка у своїй докторській дисертації та низці монографій всебічно дослідила теоретико-правові засади та практику законотворення.

Разом з тим, як уже зазначалось, в останні роки відбулись значні зміни у векторальному розвитку нашої держави, що не могло не позначитись на законотворчому процесі. Виклики сучасності потребують швидкого реагування з боку парламенту, що, у свою чергу, вимагає змін у сфері організації законотворчої діяльності.

Відповідно *метою статті* є дослідження теоретичних, правових, організаційних основ законотворчого процесу в Україні та вироблення відповідних пропозиції щодо його оптимізації в сучасних умовах.

Традиційно дослідження питання вдосконалення процесу розробки, підготовки та прийняття законів науковці починають з аналізу термінологічного визначення процедурної форми реалізації основної функції парламенту. Науковці та практики оперують поняттями «правотворчість», «нормотворчість», «законотворчість», «законотворчий процес», «законодавча діяльність», «законодавчий процес», «законодавча процедура», «законодавча техніка» [2, с. 17]. При цьому переважна більшість вказує на суперечки щодо розмежування цих понять та відсутність одностайності в їх розумінні [3]. Хоча, на нашу думку, більшість сучасних дослідників сходяться на думці щодо необхідності розмежування понять «законотворчий процес» та «законодавчий процес (процедура)». При цьому термін «законодавчий процес (процедура)» тлумачиться як вузький, який охоплює сукупність дій, пов'язаних з безпосередньою діяльністю Верховної Ради України від моменту подання законопроекту до парламенту до моменту набрання законом чинності. У той же час «законотворчий процес» як ширша категорія, розуміється як уся сукупність дій, починаючи з визначення соціальної потреби врегулювання певних суспільних відносин нормативно-правовим актом вищої юридичної сили, а також включаючи стадію підготовки майбутнього законопроекту, безпосередньо законодавчий процес, а також комплекс заходів, спрямованих на запровадження прийнятого закону в життя та визначення ефективності його реалізації [4, с. 13]. Законотворчий процес «значно розширений процесом пізнання, аналізу, оцінок правостворюючих факторів, діяльністю органів державної влади зі створення проектів законів, прогнозування, планування законодавства і багатьма іншими аспектами, що закінчується процесом прийняття і підписання закону» [5, с. 11]. Хоча тут варто з З. О. Погореловою не погодитись і зазначити, що прийняттям і підписанням закону законотворчий процес не завершується, необхідною його стадією повинна виступати оцінка ефективності дії закону.

За такого підходу структура законотворчого процесу, окрім стадій законодавчого процесу, буде включати стадії прогнозування та планування у законотворчості, розробку концепції закону, тлумачення, оцінку ефективності застосування законодавчого акта (моніторингу застосування чинного законодавства та правозастосовчої практики) тощо.

Законодавчий процес, у свою чергу, пов'язаний з діяльністю уповноважених державних органів, складається з низки визначених

процедур, що мають місце безпосередньо в межах законодавчого органу, та розпочинається з процедури подання законопроекту до цього органу [3].

Вважаємо, що ефективність законотворення в багатьох випадках залежить від низки чинників, які повинні бути враховані ще до подання законопроекту до парламенту. Зокрема серед принципів, на яких повинна базуватись законотворча діяльність, крім загальноновизнаних, як верховенство права, демократизм, гуманізм, законність, гласність, додержання міжнародних стандартів чи спеціальних [6, с. 32], варто особливу увагу приділяти *принципу професіоналізму та науковості*. Вважаємо, що до нормопроекткування повинні широко залучатися наукові установи, фахівці певних галузей знань, особливо вчені-юристи та практики. Юридична експертиза, правові експерименти й інші наукові моделі повинні стати супутником законотворчого процесу.

Не варто розраховувати на те, що серед народних депутатів знайдеться необхідна кількість юристів, економістів в умовах глобальної політизації українського парламенту та чіткої тенденції щодо повернення пропорційної виборчої системи. При формуванні парламентських комітетів перевага надається принципу партійного представництва, а не фаховим здібностям конкретного депутата, відповідно і вимагати ефективного законопроектного результату від комітетів не доводиться. Однією з проблем законотворчості є невідповідність значної частини депутатів, якщо не більшості, до цього виду діяльності. Тому доцільним є введення практики навчання депутатів особливостям законотворчого процесу із залученням компетентних фахівців у цій сфері. А ще більш прийнятним варіантом є можливість підготовки проектів законів на довірній, у тому числі платній основі відповідними науковими та науково-дослідними установами. Кошти на виконання такого виду робіт можна отримати за рахунок стягнень з тих народних депутатів, які не відвідують засідання Верховної Ради України.

Крім того, надзвичайно важливим для законотворчої діяльності є *принцип врахування громадської думки*, що передбачає доступність і відкритість підготовки законів для українського народу та дозволяє виявити й оцінити можливу реакцію і соціальні наслідки прийняття того чи іншого нормативно-правового акта. Запровадження постійно діючої соціологічної експертизи законопроектів значно б підвищило ефективність діяльності законодавчої влади. Цей принцип може бути реалізований також шляхом створення відповідних науково-популярних передач і програм з відповідними коментарями провідних фахівців у сфері права, економіки і тощо, на відміну від популярних політичних «ток-шоу».

Надзвичайно важливим чинником ефективної законотворчості є *принцип планування*, яке, на нашу думку, повинно здійснюватися відповідно до *Програми розвитку законодавства* на відповідний період, перспективних і поточних планів законодавчих робіт. Ця програма повинна створюватись на основі наукових прогнозів щодо перспектив розвитку суспільства на довгостроковий період, наприклад, на десять

років, і повинна допомогти усунути дублювання, ліквідувати невиправдану поспішність і, як наслідок, неефективність законів, що приймаються. «Прогнозування і планування розвитку законодавства має здійснюватись на базі глибоких наукових досліджень, які, у свою чергу, повинні стати обов'язковим елементом підготовки законопроектів» [7, с. 80]. Вважаємо, що Програма розвитку законодавства повинна бути сформована на довготривалій термін — десять-п'ятнадцять років, повинна базуватись на основі стратегічного плану розвитку держави на найближчі десятиліття і не повинна кожен раз змінюватись після чергових парламентських чи президентських виборів.

Спроба такого планування має місце. Так, на виконання Указу Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020» від 12 січня 2015 р. [8] постановою Верховної Ради України 4 червня 2015 р. був схвалений План законодавчого забезпечення реформ в Україні [9], метою якого є визначення пріоритетних напрямів правового регулювання суспільних відносин на засадах системності та окреслення часових меж (термінів) законодавчого забезпечення реформ.

Проте складається враження, що цей план далекий від реальності. По-перше, в нього включено 488 законодавчих пропозицій, виконання переважної більшості яких заплановано на 2015–2016 рік, лише декілька з них передбачено у 2017 році. За існуючої тенденції законодавчої діяльності парламенту не важко спрогнозувати, що виконання такого плану є неможливим. На середину 2016 року вже можна робити висновки про неприйняття значної кількості запланованих законопроектів. Для прикладу: у сфері місцевого самоврядування на II–IV квартали 2015 року було заплановано прийняття законів «Про місцеві референдуми», «Про органи самоорганізації населення» (нова редакція), «Про місцеві органи виконавчої влади», «Про муніципальну варту», «Про службу в органах місцевого самоврядування» (нова редакція), та «Про місцеве самоврядування в Україні» (нова редакція).

По-друге, прийняття відповідних законопроектів повинно відбуватись у певній послідовності. Тому дивним є, наприклад, планування прийняття базового Закону «Про освіту» після прийняття Закону України «Про вищу освіту» або прийняття та реалізація Закону України «Про об'єднання територіальних громад» до прийняття Закону «Про адміністративно-територіальний устрій України», прийняття якого, до речі, було заплановано на III квартал 2015 року.

По-третє, здається, розробники Плану намагались включити до його змісту якомога більше різноманітних законопроектів, виходячи з принципу «чим більше, тим краще», але кількість ще не означає якість законодавчої діяльності. Тому, безумовно, планування законодавчої діяльності повинно бути конкретним і реальним, позбавленим популізму, декларативності та непрофесіоналізму.

Особливе значення для регулювання законотворчого процесу відіграє його *належне нормативно-правове регулювання*. Багато років

ведуться розмови про необхідність прийняття спеціального закону, який би визначав засади розробки, подання та прийняття як законів, так і інших нормативно-правових актів. За часи незалежності існувало декілька законопроектів, проте до сьогодні закон про нормативно-правові акти так і не прийнятий. Ситуація також ускладнюється тією нестабільністю, яка вже протягом декількох останніх років існує навколо Регламенту Верховної Ради України [10], що фактично є єдиним нормативно-правим актом, який регулює порядок прийняття законів. Варто вказати, що після відновлення дії положень конституційної реформи в 2014 році до Регламенту так і не було внесенні потрібні й абсолютно логічні зміни, зокрема щодо статусу коаліції депутатських фракцій, наявні прогалини у сфері регулювання статусу тимчасових комісій парламенту тощо. Разом з тим положення цього акта мають надзвичайно важливе значення для правового регулювання організаційно-правових засад діяльності парламенту, проте не розв'язують проблему належного регулювання законотворчого процесу. Тому зберігає свою актуальність необхідність прийняття закону про нормативно-правові акти (варіанти назви та сфери правового регулювання можуть відрізнятись), який повинен визначити загальні принципи законотворчості, унормувати засади наукового забезпечення цього процесу, статус суб'єктів законотворчого процесу, його етапи і стадії та низку інших питань.

Додатковим аргументом на користь висловленої пропозиції є той факт, що не дивлячись на врегулювання законодавчої процедури в Регламенті Верховної Ради України, фактично не унормованою лишається стадія підготовки законопроектів, тому вважаємо, що і ці аспекти повинні бути належним чином врегульовані законодавчо, а саме — щодо розробки концепції законопроекту, її обговорення і доопрацювання; організаційно-технічного і фінансового забезпечення підготовки законопроекту; юридичної і спеціальної експертизи варіанта законопроекту та інших процесуальних дій, які здійснюються до внесення законопроекту в порядку законодавчої ініціативи. Крім того, в Конституції або в спеціальному законі необхідно закріпити детальний перелік процедурних вимог, порушення яких може призвести до визнання законів, інших правових актів неконституційними.

Як відомо, реальна спроба прийняття відповідного закону мала місце, зокрема 14 вересня 2000 р. Верховна Рада України прийняла Закон «Про закони та законодавчу діяльність» [11]. Президент України двічі накладав на цей Закон вето та повертав його до парламенту, проте, не дивлячись на повторне прийняття парламентом, чинності цей закон так і не набув.

Серед зауважень, висловлених Президентом України, заслуговує на підтримку пропозиція щодо доцільності прийняття єдиного кодифікованого акта, який би стосувався всіх видів правотворчості та нормативно-правових актів. Безумовно, предмет правового регулювання відповідного закону повинен бути значно ширшим і регулювати систему та види нормативно-правових актів, суспільні відносини, пов'язані з

розробкою нормативно-правових актів, їх прийняттям, державною реєстрацією, набранням ними чинності та обліком, встановлювати вимоги до техніки нормопроекування, регулювати питання дії нормативно-правових актів та їх офіційного тлумачення.

Серед вартих уваги законодавчих ініціатив, які вносились до парламенту, слід також згадати законопроект народного депутата Ю. Р. Мірошніченка від 1 грудня 2010 р. № 7409 «Про нормативно-правові акти» [12], який більш комплексно врегулював означене коло питань. Цей законопроект був схвалений у першому читанні та на 12 грудня 2012 р. підготовлений до другого читання, проте прийнятий так і не був. Останнім зареєстрованим законопроектом є проект від 3 липня 2015 р. № 2256а «Про офіційне оприлюднення та реєстрацію нормативно-правових актів» [13], який поданий колективом народних депутатів. Проте щодо цього законопроекту варто погодитись з аргументами, викладеними у Висновку Головного науково-експертного управління Верховної Ради України, в якому, зокрема, зазначається, що законодавче регулювання правового статусу нормативно-правових актів не може обмежуватись регламентацією порядку набрання ними чинності, їх офіційного оприлюднення та державної реєстрації. Об'єктивно, окрім цих питань, потребують законодавчого регулювання й інші питання правового статусу нормативно-правових актів, їх співвідношення за юридичною силою, дії в часі, просторі та за колом осіб, структури та реквізитів нормативно-правових актів, порядку підготовки проекту та прийняття, підстав і порядку втрати чинності, їх офіційного оприлюднення і державної реєстрації та низки інших питань [14].

Також Головне науково-експертне управління вказує на те, що у «правовій доктрині та законодавчій практиці іноземних держав існують різні підходи щодо необхідності та доцільності прийняття спеціального закону, що регулює правотворчий процес. Однак у тих іноземних державах, де подібні закони прийнято, останні є значно ширшими за предметом правового регулювання» [14]. Так, О. І. Ющик наводить приклади зі світової практики. У Болгарії діє Закон про нормативно-правові акти, в Угорщині — Закон про правотворчість [15, с. 44].

Таким чином, вкрай нагальною є потреба у прийнятті спеціального Закону «Про нормативно-правові акти», який би комплексно розв'язав потребу у правовому регулюванні всіх аспектів правотворчості і, власне, законотворчості в Україні.

У контексті аналізованого питання ефективна робота щодо законотворення потребує *вироблення та уніфікації єдиних техніко-юридичних правил та вимог до підготовки законопроектів*. Варто черговий раз наголосити на найбільш загальних принципах (вимогах), котрі повинні бути покладені в основу роботи над зовнішньою формою актів Верховної Ради України (як і інших нормативно-правових актів). Це, зокрема, точність і визначеність юридичної форми: формулювань, речень, словосполучень і окремих термінів нормативно-правового акта; ясність і доступність мови для адресатів акта; спеціалізація та повнота

правового регулювання; конкретність правового регулювання; використання стереотипного термінарію, який є апробованим у правотворчій діяльності; оптимальна компактність нормопроектних встановлень; системність та збалансованість нормотворчості та законотворчості; уніфікація форми і структури проектів нормативних актів; позбавлення процесу нормотворчості надмірної залежності від політики [7].

Надзвичайно слушною є пропозиція, яка висувається в літературі щодо запровадження практики тематичної підготовки та розгляду законопроектів, тобто мова йде про тематичне групування законопроектів, які виносяться на розгляд на пленарні засідання Верховної Ради України [16, с. 17].

Доцільно також, на нашу думку, ставити питання про *розширення суб'єктів законодавчої ініціативи*. З метою забезпечення реалізації принципу демократизму, в законотворчості актуальною є пропозиція про надання громадянам статусу суб'єктів законотворчої діяльності. Такі пропозиції неодноразово вносились у ході підготовки проектів змін до Конституції України. Наприклад, у проекті Конституції України, яка подавалась до Верховної Ради України у 2009 році, пропонувалось, зокрема, запровадження народної законодавчої та народної конституційної пропозиції.

З останніх законодавчих пропозицій варто назвати законопроект від 26 грудня 2014 р. № 1641 «Про право громадян ініціювати розгляд нормативно-правових актів органами влади та місцевого самоврядування» [17], який передбачає запровадження електронних петицій та розширення можливостей впливу громадянського суспільства на діяльність влади. Сама ідея такого законопроекту є досить прогресивною, проте внесений законопроект має низку недоліків та неузгоджених позицій, на що вказало Головне науково-експертне управління Верховної Ради України і відповідно повернуло законопроект суб'єкту права законодавчої ініціативи на доопрацювання. Разом з тим вважаємо, що до цієї ідеї варто буде повернутись, у тому числі в контексті реалізації права на законодавчу ініціативу.

З огляду на те, що така практика має достатнє поширення в зарубіжних країнах, а також з врахуванням того, що сьогодні громадяни України володіють досить обмеженими можливостями для впливу на діяльність вищого представницького органу, наділення громадян правом законодавчої ініціативи виявляється цілком слушною пропозицією. Проте переконані, що недостатньо лише нормативно врегулювати таку форму безпосередньої демократії, необхідно, в першу чергу, виробити реальний механізм, за яким громадяни зможуть об'єктивно таким правом скористатись. Повинна бути створена спеціальна структура із запровадження інформаційних заходів щодо правової освіти громадян з питань законотворчого процесу, їхньої безпосередньої участі в зазначеному процесі на різних стадіях його здійснення. Крім того, коло суб'єктів законодавчої ініціативи варто розширити за рахунок

Верховного Суду України (або Пленуму Верховної Суду України), органів місцевого самоврядування тощо.

І, нарешті, необхідною складовою законотворчого процесу обов'язково слід розглядати стадію *оцінки ефективності застосування прийнятого законопроекту*. В іншому випадку весь зміст законотворчої діяльності втрачається. Оцінка того, наскільки прийнятий закон є ефективним, визначається виходячи зі ступеня відповідності отриманого результату тій меті, яка ставилась при прийнятті закону [16, с. 15]. Оцінкою ефективності застосування закону логічно завершується цикл законотворчої діяльності та створюються передумови для подальшого вивчення правових потреб суспільства й відповідно підготовки нових законів. При цьому цілком слушною може бути пропозиція щодо здійснення такої оцінки не лише науковими установами, але і безпосередньо Верховною Радою України шляхом проведення відповідного моніторингу спеціально створеним комітетом парламенту.

З метою подолання безсистемності у законотворчості в Україні, акцент повинен бути зроблений на реалізацію принципу професіоналізму та науковості, тобто найширшого залучення науково-дослідних установ, окремих фахівців до формування національної законодавчої бази, в тому числі на договірній, платній основі. Вкрай важливе значення для вдосконалення законотворчості має належне планування, зокрема, шляхом розробки, затвердження та неухильного дотримання стратегічної Програми розвитку законодавства на десять-п'ятнадцять років. Необхідною умовою виконання цієї Програми повинна бути розробка плану законопроектних робіт, який має бути конкретним та реальним. Законотворчість повинна базуватись на уніфікованих техніко-юридичних вимогах і термінології. Першочерговим заходом вдосконалення законотворчості є прийняття Закону України «Про нормативно-правові акти» як кодифікованого документа, в якому системно слід врегулювати загальні засади правотворчості та законотворчості, систему та види нормативно-правових актів, статус суб'єктів усіх видів нормотворчого процесу, його етапи і стадії та низку інших питань.

Запропоновані заходи, спрямовані на вдосконалення законотворчої процедури, безумовно, не претендують на вичерпний характер, проте повинні відіграти важливе значення у підвищенні ефективності діяльності, а отже, й авторитету парламенту в цілому.

Список використаних джерел

1. Кондратьєв, Р. І. Теорія антропоцентризму і наукові засади нормативно-правового регулювання суспільних відносин [Текст] / Р. І. Кондратьєв // Університетські наукові записки. — 2005. — № 4 (16). — С. 19–21.
2. Бойко, Ю. Законотворчість: поняття та структура [Текст] / Ю. Бойко // Право України. — 2002. — № 5. — С. 17–21.
3. Дубина, Н. А. Законотворчість, законотворчий процес, законодавчий процес: проблема співвідношення понять [Електронний ресурс] / Н. А. Дубина, О. В. Турута // Тридцять третя Міжнародна науково-

- практична конференція «Інноваційний потенціал світової науки — XXI сторіччя» (20–27 травня 2015 р.) ; ZINET.info. — URL : <http://nauka.zinet.info/33/dubina.php>.
4. *Богачова, О. В.* Законотворення: теоретико-прикладні аспекти [Текст] : монограф. / О. В. Богачова ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. — Кам'янець-Подільський : Рута, 2012. — 446 с.
  5. *Погорєлова, З. О.* Законодавчий процес в Україні: проблеми теорії і практики [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави та права; історія політичних і правових вчень» / З. О. Погорєлова ; Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. — Х., 2004. — 19 с.
  6. *Богачова, О. В.* Законотворчий процес в Україні [Текст] / О. В. Богачова, О. В. Зайчук, О. Л. Копиленко. — К. : Реферат, 2006. — 424 с. — (Енцикл. законодавства).
  7. *Ковальський, В. С.* Правотворчість: теоретичні та логічні засади [Текст] / В. С. Ковальський, І. П. Козінцев. — К. : Юрінком Інтер, 2005. — 192 с.
  8. Про Стратегію сталого розвитку «Україна–2020» : Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015 [Текст] // Офіційний вісник України. — 2015. — № 4. — Ст. 67.
  9. Про План законодавчого забезпечення реформ в Україні : постанова Верховної Ради України 04.06.2015 р. № 509–VIII [Текст] // Офіційний вісник України. — 2015. — № 52. — Ст. 1668.
  10. Регламент Верховної Ради України : затв. Законом України від 10.02.2010 р. № 1861–VI [Текст] // Офіційний вісник України. — 2010. — № 12. — Ст. 565.
  11. Про закони та законодавчу діяльність : проект Закону України від 14.09.2000 р. № 0945 [н.д.у. В. М. Стретович] [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=3257.
  12. Про нормативно-правові акти : проект Закону України від 01.12.2010 р. № 7409 [н.д.у. Ю. Р. Мірошніченко] [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — URL : w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=39123.
  13. Про офіційне оприлюднення та реєстрацію нормативно-правових актів : проект Закону України від 03.07.2015 р. № 2256а [н.д.у. І. І. Крулько, О. І. Сироїд, Б. І. Тарасюк] [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=2256%E0&skl=9.
  14. Висновок Головного науково-експертного управління Верховної Ради України на проект Закону України «Про офіційне оприлюднення та реєстрацію нормативно-правових актів в Україні» (реєстр. № 2256а від 03.07.2015 р.) [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — URL : <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=55858&pf35401=354236>.
  15. *Ющик, О. І.* Закон про закони: необхідність і концепція [Текст] / О. І. Ющик // Університетські наукові записки. — 2005. — № 3. — С. 43–48.
  16. *Богачова, О. В.* Законотворчий процес в Україні: проблеми вдосконалення [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / О. В. Богачова ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. — К., 2006. — 24 с.

17. Про право громадян ініціювати розгляд нормативно-правових актів органами влади та місцевого самоврядування : проект Закону України від 26.12.2014 р. № 1641 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — URL : [http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=1641 &skl=9](http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=1641&skl=9).

Надійшла до редакції 01.08.2016

Литвиненко І. Л. К вопросу об усовершенствовании законотворческого процесса в Украине

Проводиться сравнительный анализ понятий «законотворческий процесс» и «законодательный процесс». Раскрываются теоретические, правовые, организационные основы законотворческого процесса в Украине. Отмечается целесообразность выделения в пределах законотворческого процесса стадий прогнозирования и планирования, разработки концепции закона, толкования, оценки эффективности применения законодательного акта. Исследуется состояние правового регулирования законотворческого процесса в Украине и вносятся предложения по надлежащему нормативному обеспечению законотворчества. Определяется значение для совершенствования законотворческого процесса принципов профессионализма и научности, учета общественного мнения, планирования законопроектных работ. Указывается на необходимость принятия и неукоснительного соблюдения Программы развития законодательства на длительный период. Подчеркивается необходимость унификации технико-юридических правил при подготовке законопроектов. Аргументируется целесообразность расширения субъектов законодательной инициативы и определяются другие направления совершенствования законотворческого процесса в Украине.

Ключевые слова: законотворческий процесс, законодательный процесс, парламент, Верховная Рада Украины, законопроект, законодательство.

Lytvynenko, I. L. On the Issue of Improving the Legislative Process in Ukraine

The article compares the concepts of legislative and legislative process. Disclosed theoretical, legal and organizational basis for the legislative process in Ukraine. Emphasized on the feasibility of isolation within the legislative process stages of forecasting and planning, concept development law, interpretation, evaluation of the effectiveness of legislation. We investigate the state of the legal regulation of the legislative process in Ukraine and made proposals to ensure proper regulatory legislation. Outlines the importance to improve the legislative process and scientific principles of professionalism, consideration of public opinion, scheduling Legislative Drafting. Points to the need for approval and strict observance of laws Development Programme in the long term. The necessity of unification of technical and legal rules in preparing bills. Discusses the feasibility of expanding legislative initiatives and other areas defined by improvement of the legislative process in Ukraine.

Keywords: legislative process, parliament, the Verkhovna Rada of Ukraine, law, legislation.

